

zen dienst (wat ook komt door de uit het dagelijksch leven genomen onderwerpen) en lossen van den wand. Door de verbetering van het middel komt de kleine schilderij meer en meer in zwang, waartoe ook het naar de natuur schilderen had bijgedragen. Ook het portretschilderen treedt op den voorgrond.

Tijdens de Renaissance was het zich zoo getrouw houden aan de natuur, het verdringen van de bovenzinnelijke symbolen, het kiezen van onderwerpen uit het dagelijksch leven, een even groote revolutie op artistiek gebied als thans het futurisme of cubisme. Doch het zou nog erger worden. Rembrandt, de futurist der 17e eeuw, zou de geheele primitieve schilderkunst en de angstvallige natuur-nabootsing te niet doen.

De kern der Renaissance was het realiteitsbewustzijn. Dit bewustzijn bracht nieuwe symbolen mede, die echter gebaseerd waren op natuur en wetenschap. Da Vinci, Titiaan, Rafaël en Michel Angelo, Correggio en Giorgione kwamen de traditie te boven. Wat zij er van behielden was het literaire element.

Voor dat de schilderkunst dit element kwijt zou raken, voor dat zij zelfstandig worden zou, moest zij eerst lossen komen van het onderwerp.

Geen enkele nieuwe kunstuiting ontstaat plotseling, de eene kunst groeit uit de andere. En alle te zamen vormen zij één keten die alle eeuwen en volkeren ompant. De kunst is een voortdurend „worden” en „verworden”, maar nooit een „zijn”. Dit komt omdat — de kunst toont het ons — het Leven een voortdurend wisselende verbeelding is. De schilderkunst is de voortdurend veranderende veraanschouwelijking van deze verbeelding.

De invloed der Renaissance werd door Rubens (afb. 8) naar het noorden gebracht. Hij bracht van zijn Italiaan-